

STRAFFE TOEREN (1812 - 1814)

Gesprokkeld en vertaald uit de Mémorial de la Ville de Gand 1790 -1830 van Prosper Claeys, Gent, 1902. Met hier en daar een klein kommentaartje ter verduidelijking.

In het hier gepresenteerde deeltje gaat het er meestal niet zo vrolijk aan toe. In de geschiedschrijving over Napoleon komen de verschrikkingen voor de gewone mensen onder zijn extreem oorlogszuchtig bewind amper aan bod. Claeys vormt hier een uitzondering op. In een uitgebreide bespreking van de Mémorial in het Bulletin van de Maatschappij voor *Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent* (1901, jg. 9, p. 385 – 389) trok Paul Bergmans, secretaris van de vereniging, de aandacht op de methode van Claeys. Met zijn oprakelen van kleine feiten en anekdoten, ‘faits de moindre importance, de menues anecdotes, d’un caractère plus intime’ reveleert hij zeden en gewoonten, de ziel van het Gentse volk. En verder schrijft Bergmans letterlijk dat men onmogelijk niet ontroerd kan worden bij de lectuur van deze onpartijdige annotaties van de miserie die onze voorouders onder het Franse bewind te verduren kregen (LD).

1812

Huisopschriften in het Frans

In uitvoering van een Frans reglement vaardigt de burgemeester een besluit uit waarbij alle huisopschriften voortaan in het Frans moeten gesteld zijn. Een vertaling mag er bij gevoegd worden.

Vertalingen van straatnamen

In aankondigingen in het blad *Affiches, Annonces et Avis divers de Gand* van verkopen wordt de Kortedagsteeg vertaald als rue du Point du Jour. De Savaanstraat wordt rue du Savon in hetzelfde blad en verschijnt er enkele dagen later in het Vlaams als Zeepstraat.

Enige tijd later wordt orde op zaken gesteld. Op verzoek van prefect baron d’Houdetot van het Schelde departement publiceert het stadsbestuur op 15 december 1812 een gemeentelijk reglement met de officiële namen van straten, pleinen, kaaien en bruggen. Uiteraard in het Frans, zoals het hoort voor

een Frans departement. De vertalers hadden, zoals bekend, geen notie van de oorspronkelijke betekenis van de Gentse plaatsnamen en dat leverde hilarische vertaalfouten op. Claeys haalt enkele voorbeelden aan. Pussem (naar het pandhuis van een possemier), werd bezem: rue des Balais. Ramen (naar de ramen waarop de wevers hun stoffen lieten opspannen) werd rue du Bélier (ram). Stoofstraatje (stove: badhuis) werd rue de la Poussière en Ham (hoger gelegen strook in een overstromingsgebied) werd natuurlijk rue du Jambon, enz.

1813

Guillotine voor kindermoord

Op de Vrijdagmarkt wordt een vrouw die haar kind ombracht, onthoofd

Van Boulogne naar Antwerpen via Gent per zeeschip

Meerdere zeeschepen passeren Gent op weg naar Antwerpen. Op deze manier ontwijken ze de Engelsen die op de loer liggen. Claeys insisteert op het feit dat het toen voor zeeschepen (scheepjes) effectief mogelijk was Gent te bereiken en door te varen.

Spektakels gereguleerd

Circusdirecteur Garnier krijgt van de minister van binnenlandse zaken toelating om voorstellingen te organiseren in de binnentuin van het vroegere jezuïetenklooster aan de Voldersstraat. Ook de theaters waren gereguleerd en functioneerden onder ministeriële controle. De stukken en spektakels waren onderverdeeld in het groot en het klein repertoire. De schouwburg op de Kouter moest het ‘grote’ brengen, terwijl de Parnassus aan de Houtlei zich moest beperken tot het ‘klein’ repertoire. Bij keizerlijk decreet mochten enkel Brussel, Antwerpen en Gent er een vast gezelschap op na houden.

De stad wordt eigenaar van de schouwburg op de Kouter

Nadat er moeilijkheden gerezen waren tussen de eigenaars van het Sint-Sebastiaantheater op de Kouter en de uitbater, ordonneert de prefect: ‘De burgemeester neemt in naam van de stad het theater met zijn uitrusting in bezit.’ Voorheen was dat eigendom van de opgeheven Sint-Sebastiaansgilde (schut-

terij), en na de confiscatie was het door de staatsdomeinen verkocht aan de huidige eigenaars. Een dergelijke drastische manier om een conflict op te lossen was typisch voor het toenmalige regime, schrijft Claeys.

Dure eregarde

Deel uitmaken van de ‘garde d’honneur’ is niet meer vrij. In ieder Frans departement moest een keizerlijke eregarde samengesteld worden. De prefect kiest onder de ‘beste’ (premières) families 47 mannen tussen 19 en 30 jaar die daartoe verplicht worden. De dure uniformen en uitrusting moeten ze zelf betalen. Omdat er daartegen geprotesteerd werd, verhoogt de prefectuur dit aantal.

Wandtapijten uit Sint-Pieters verkocht

Een reeks van tien wandtapijten uit de vroegere abdij wordt publiek verkocht door de ontvanger van de domeinen (staatsgoederen). De koper Thomas Hebbelynck, suikerraffineur bij de Zottepoort (Zandpoort), betaalde er net iets meer voor (1650 francs) als wat de uitrusting van één enkel lid van de hierboven beschreven eregarde kostte (1500 francs).

Verminkingen om te ontsnappen aan militaire dienstplicht

De prefect laat een besluit publiceren waarin bepaald wordt dat verminkingen geen reden meer zijn om te ontsnappen aan de militaire dienstplicht. De maatregel geldt voor zowel onvrijwillige als vrijwillige, voor oude zowel als recente mutilaties. Jongelui die zich vrijwillig (laten) verminken, zullen streng vervolgd worden.

Voortvluchtige dienstweigeraars opgespoord

Een mobiele colonne wordt er op uit gestuurd om deserteurs en dienstweigeraars op te sporen. de soldaten worden ingekwartierd (gelogeerd) bij de ouders van de voortvluchtigen.

Gewonden in kerken

Dagelijks arriveren gewonden in Gent. Tussen november 1813 en april 1814 functioneren de kerken van de beide begijnhoven samen met de vroegere Kapucijnenkerk aan de Brabantdam (nu protestantse tempel) als militaire hospi-

talen. Degenen die het overleven worden van daaruit naar Frankrijk gevoerd.

Burgerwacht

Omdat er in Gent geen militair garnizoen meer gestationeerd is, stelt de stedelijke administratie een burgerwacht samen om te waken over personen en goederen. Ze vatten post aan de poorten en enkele andere plaatsen in de stad en hebben hun hoofdkwartier in het stadhuis. De wacht is, zoals ook vroeger het geval was, samengesteld uit de vier wapengilden (Sint-Joris, Sint-Sebastiaan, Sint-Michiels en Sint-Anthone), samen met de ‘Fonteinisten’: de leden van de rederijderskamer De Fontaine. De heren van de wacht kunnen zich laten bijstaan (of laten vervangen) door vrijwilligers die opereren als ‘adjuncten aen de confrerien’.

Opeisingen

Opeisingen onder dwang worden uitgevoerd bij de brouwers en de handelaars in steenkool, ‘koloniale waren’, stro, hooi, etc. Dit om Antwerpen te voorraden en om die stad in staat te stellen een belegering gedurende één jaar uit te houden.

Dwargarbeiders voor de galeien

Vierhonderd gevangenen bestemd voor de galeien komen aan uit Antwerpen. Ze slapen op stro in de Sint-Pieterskerk. ’s Anderendaags vertrekken ze naar Rijssel. De hele stad is op de been om de sinistere stoet te bekijken.

1814

Dit fiere en edelmoedige volk

Proclamatie in februari van de prefect Desmousseaux waarin beweerd wordt dat Antwerpen ontzet werd en de Engelsen en de Pruisen verslagen. Het einde van de tekst geeft in ronkende volzinnen het volgende ten beste. ‘Als de vijanden geen vrede willen, zal dit fiere en edelmoedige volk, dat hen zo dikwijls overwon en telkens ontzag, hen weldra doen berouwen dat ze zijn territorium bezoedelden. Deze mooie en rijke landstreken zijn Frans, eens en voor altijd. Bestuurders, krijgslieden en burgers moeten hun taak blijven vervullen, eervol, moedig en getrouw’. Enkele dagen later: algemene vlucht van de Franse functionarissen.

Opeisingen

Eind maart dagen de Fransen opnieuw op. De Kozakkenkolonel Bichaloff moet zich terug trekken. De bezetters nemen de stadskas in beslag (ca. 300 000 franks), leggen de stad een oorlogsbelasting op van 1 miljoen en dreigen er mee de stad te bombarderen als de betaling zou uitblijven. Op de Korenmarkt, de Vrijdagmarkt en het Recolettenplein worden kanonnen opgesteld. Vier dagen later moeten de Fransen de aftocht blazen. Op karren en in schepen nemen ze de opgeëiste goederen mee.